Яна Хутянова (Братислава, ЧССР)

ШИМОН ОНДРУШ НА ШЕСТДЕСЕТ ГОДИНИ

На 27 октомври 1984 г. навърши 60 години изтъкнатият словашки славист и индоевропеист професор Шимон Ондруш — основател и ръководител на Катедрата по славистика и индоевропеистика при университета „Я. А. Коменски" в Братислава и председател на Словашкия комитет на славистите. Под негово ръководство бе създадена българска филология като отделна специалност. Той е член на Научната колегия на САН за езикознание и наука, за литература и изкуство, на редакционния съвет на Slavica Slovaca и на езиковедските дружества Magyar nyelotudományi társaság, Wiener Sprachgeselschaft, Societas linguistica Europea. Словашкият славист е носител на орден „Кирил и Методий" I степен.

Още като студент по словашка филология и философия в Братиславския университет „Я. А. Коменски" Шимон Ондруш проявява интерес към сравнителното езикознание и индоевропеистиката. В своята кандидатска дисертация той разработва проблема за индоевропейското редуване на ликвидите r/l и значението му за славянската етимология (1958). Верен на своята Алма матер, Ш. Ондруш остава да работи във Философския факултет на университета „Я. А. Коменски" като асистент (1950), доцент (1960), професор (1967). Две години е лектор по словашки и чешки език в Дебрецен, Унгария (1959—1961), и три семестъра преподава в университета в Кьолн, ФРГ (1967—1969). През 1963—1965 г. е декан на Философския факултет на Братиславския университет. Заедно с Е. Паулини основава летен семинар по словашки език — Studia Academica Slovaca. Активно участвува в международни конгреси, симпозиуми, срещи (Мюнстер 1964 г., Букурещ 1967 г., Варшава 1973 г., Загреб 1978 г., Киев 1983 г.), изнася лекции в чуждестранни университети — Киев, София, Любляна, Гьотинген, Москва, негови статии са отпечатани в СССР, ГДР, ФРГ, УНР, СФРЮ.

Шимон Ондруш работи в областта на етимологията, като използува Бенвенистовата теория за структурата на индоевропейския корен и теорията на ларингалите. Успешно обяснява голямо количество неясни от етимологическа гледна точка думи. По новому решава генезиса на някои словашки хидроними и ороними. Неговите етимологически изследвания се основават на семантичните съответствия, а също така той често използува данни от старобългарски език. Изключително значение за теорията на етимологическите изследвания има студията му „Kam sme dospeli v slovanskej etymológii", 1969, която с основание можем да наречем програмна. В края на тази студия той пише: „Никоя историческа наука няма да реконструира миналото в неговата всеобхватност. Винаги ще останат в историческите науки места и проблеми, при които изследователите трябва да се задоволят с „ignoramus et ignorabimus" (Slavica Slovaca 4, 1969, 7, s. 263).

На Ш. Ондруш са близки проблемите на съвременната лингвистика по света. В своите съдържателни критически рецензии и статии той откликва на новите изследвания, на етимологическите речници, обобщава и оценява направеното в лингвистиката досега и едновременно насърчава младите за по-нататъшна работа, отзовава се по случай годишнините на чехословашките и чуждестранните езиковеди.

Той е безкомпромисен, когато лингвистите спират на половината път в своите изследвания, когато погрешно тълкуват добре известни на науката положения, бори се против епигонството в науката, против повтарянето на познати вече неща. Внимателен е към студентите — млади лингвисти, помага им със съвети и със своя личен чар и научен ентусиазъм запалва младото поколение. Под негово ръководство се разработват дипломни работи, кандидатски дисертации; той е ре-

цензент на научни трудове. За студентите и младите езиковеди написва Úvod do slavistiky (1955, 1956, 1959). В съавторство с Й. Сабол печата Úvod do štúdia jazykov (1981, 1984). Пише студии из историята на езикознанието (староиндийско, старогръцко, римско), за състоянието и задачите на славянското и индоевропейското сравнително-историческо езикознание, за миналото и настоящето на славянската филология и сравнителното езикознание в Словакия.

Голямо внимание отделя на генетическия анализ на лексиката в текстовете от великоморавски произход, като на повисоко равнище продължава работите на Я. Станислав и Е. Паулини в тази област.

Най-значителното дело на Ш. Ондруш е словашкият етимологически речник, върху който той работи дълги години и който се очаква с нетърпение от всички слависти като въплъщение на теоретическите и методологическите изисквания, които той поставя в своите студии за един модерен етимологически речник.

Шимон Ондруш подготвя за печат книга за Методий, която ще излезе по случай 1100-годишнината от смъртта на Методий и която ще внесе някои нови моменти и трактовки на Кирило-Методиевския въпрос.

Библиографията на научните трудове на Ш. Ондруш се намира в Jazykovedný časopis 24, 1974, 2, а библиографията на трудовете от 1974 г. досега е отпечатана в списание Slavica Slovaca 1984, 3.

От името на всички колеги слависти и индоевропеисти пожелаваме на професор Шимон Ондруш много здраве и творчески сили за по-нататъшна научна дейност.